

FALSAFANING INSON HAYOTIDAGI O'RNI

Toyirova Rayhona

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Tillar fakulteti Xorijiy til va adabiyot yo'nalishi 1-kurs talabasi

E-mail r60606909@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada falsafaning inson hayotidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Falsafa inson tafakkurini rivojlantirish, ma'naviy yetuklikka erishish, hayot mazmunini anglash, axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va jamiyat taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi, shuningdek ilm-fan taraqqiyotiga hissa qo'shish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Maqolada falsafaning asosiy vazifalari va uning kundalik hayotimizga ta'siri va mashhur faylasuflarning falsafa haqidagi fikrlari va ularning insoniyatga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: Falsafa, tafakkur, dunyoqarash, inson, jamiyat, ma'naviyat, mantiq, bilim, axloq.

Annotation: This article analyzes the importance of philosophy in human life. Philosophy plays a crucial role in developing human thinking, achieving spiritual maturity, understanding the meaning of life, shaping moral values, and contributing to the development of society, as well as advancing science. The article highlights the main functions of philosophy, its impact on our daily lives, and the views of famous philosophers and their influence on humanity.

Keywords: Philosophy, thinking, worldview, human, society, spirituality, logic, knowledge, ethics.

Аннотация: В данной статье анализируется значение философии в жизни человека. Философия играет важную роль в развитии мышления человека, достижении духовной зрелости, осознании смысла жизни, формировании нравственных ценностей и в развитии общества, а также в продвижении науки. В статье освещаются основные задачи философии, её влияние на повседневную жизнь, а также взгляды известных философов и их влияние на человечество.

Ключевые слова: Философия, мышление, мировоззрение, человек, общество, духовность, логика, знание, нравственность.

Falsafa inson tafakkurini rivojlantiruvchi asosiy fanlardan biri hisoblanadi. U insonning dunyoqarashini shakllantiradi va hayot mazmunini va mohiyatini

anglashga yordam beradi. Falsafa axloqiy qadriyatlar va jamiyat rivojlanishining asosi hisoblanadi. Shuningdek, mashhur faylasuflar falsafaning jamiyat va insoniyat hayotidagi ahamiyatini turlicha talqin qilganlar. Hozirgi zamonaviy davrda falsafa ilm-fan va texnologiyaning rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun zamonaviy inson hayotida falsafaning ahamiyati yanada ortib bormoqda

Falsafaning inson tafakkuri va hayotidagi o'rni: Falsafa qadimdan inson tafakkurining ajralmas qismi bo'lib kelgan. U insonni haqiqatni izlashga, mavjudlik mohiyatini anglashga undaydi. Falsafa orqali inson hayotning ma'nosi, uning maqsadi va qadriyatlari haqida chuqur mulohaza yuritadi. Falsafaning asosiy yo'nalishlari – ontologiya, epistemologiya, axloqshunoslik, estetika va mantiq inson tafakkurining turli qirralarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Falsafa insoniyat tarixida eng qadimiy bilim sohalaridan biri hisoblanadi. Uning asosiy vazifasi insonning dunyo va mavjudlik haqidagi tushunchalarini rivojlantirishdir. Yunon faylasufi Sokrat falsafani "o'z-o'zini anglash san'ati" deb ta'riflagan. Uning fikricha, falsafa insonni doimiy ravishda o'z bilimlarini tekshirib borishga va haqiqatni izlashga undaydi.

Platon esa falsafani "eng oliy bilim" deb hisoblagan va u orqali inson abadiy haqiqatga yetishishi mumkinligini ta'kidlagan. Uning "G'or haqidagi allegoriyasi" inson tafakkurining rivojlanishini tasvirlaydi, unda odamlar dastlab faqat soyalarni ko'radilar, lekin falsafa orqali haqiqatni anglay boshlaydilar.

Aristotel falsafani "borliqning asl mohiyatini o'rganish" deb ta'riflagan va uning turli sohalar – mantiq, metafizika, axloqshunoslik va siyosat bilan bog'liqligini ko'rsatgan. Uning ilmiy tafakkurga qo'shgan hissasi bugungi kunda ham ahamiyatini yo'qotmagan.

Sharq faylasuflari ham falsafaga katta hissa qo'shganlar. Ibn Sino falsafani tibbiyot, tabiatshunoslik va axloq bilan bog'liq holda tushuntirgan. Uning fikricha, falsafa inson tafakkurining eng yuksak ko'rinishi bo'lib, u orqali odamlar ilm va haqiqatga erishadilar. Al-Farobiy esa falsafani "baxtga eltuvchi ilm" deb atagan va uni shaxs va jamiyat taraqqiyotida muhim omil deb hisoblagan.

Falsafaning jamiyat va ilm-fandagi o'rni: Jamiyat taraqqiyoti falsafiy g'oyalarga bog'liq. Tarixda buyuk faylasuflar jamiyat rivojlanishiga katta hissa qo'shganlar. Masalan, Aristotel davlat boshqaruvi haqida ilmiy asoslarni ishlab chiqdi, Konfutsiy axloqiy qadriyatlarni targ'ib qildi, Karl Marks esa jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy tuzilishini tahlil qildi. Bugungi kunda ham falsafa siyosat, iqtisodiyot, huquq va madaniyat sohalarida muhim o'rin tutadi.

Falsafa faqatgina axloqiy masalalar bilan cheklanib qolmaydi, balki ilm-fan va texnologiya rivojiga ham ta'sir qiladi. Frensis Bekon falsafani ilmiy bilishning asosi

deb bilgan va eksperiment hamda tajribaga asoslangan bilish usulini ilgari surgan. Rene Dekart esa falsafada "shubha qilish" usulini ilgari surib, barcha bilimlarni mantiqiy tekshirish lozimligini ta'kidlagan.

Karl Marks falsafani jamiyatni tushunish va o'zgartirish vositasi sifatida qaragan. Uning dialektik materializmi jamiyat taraqqiyotining qonuniyatlarini tushuntirishda muhim rol o'ynagan. U shunday degan: "Faylasuflar faqat dunyoni tushuntirish bilan shug'ullanganlar, ammo muhim narsa uni o'zgartirishdir."

Zamonaviy davrda ham falsafa ilm-fan va texnologiya taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, bioetika sohasida falsafa genetik modifikatsiya, sun'iy intellekt va tibbiyotdagi axloqiy muammolarni hal qilishda yordam beradi. Axborot falsafasi esa texnologiyalar rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan insonning yangi muammolarini tahlil qiladi.

Falsafaning axloq va ma'naviyatga ta'siri: Falsafa insonning ichki dunyosini boyitadi va uning ma'naviy yetukligini ta'minlaydi. Falsafiy bilimlar insonni xolis fikrlashga, adolatli bo'lishga, haqiqatni izlashga va yangiliklarga ochiq bo'lishga undaydi. Axloqiy falsafa insonlar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishda muhim ahamiyatga ega.

Falsafa axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Konfutsiy axloqiy falsafa haqida shunday degan: "Agar odamlar axloqni tushunib, unga amal qilsalar, jamiyat taraqqiy etadi va barqaror bo'ladi." Unga ko'ra, inson o'zini doimiy ravishda axloqiy jihatdan tarbiyalashi kerak. Konfutsiy axloqiy normalarni "Insonparvarlik", "Adolat", "Vazifadorlik" kabi tushunchalar asosida shakllantirgan.

Immanuil Kant esa axloqiy falsafa haqida gapirar ekan, "Kategorik imperativ" tamoyilini ilgari surgan. Uning nazariyasiga ko'ra, inson har doim shunday harakat qilishi kerakki, bu harakat hamma uchun umumiy axloqiy qonun bo'lib xizmat qilsin. Masalan, yolg'on gapirish axloqiy jihatdan noto'g'ri, chunki agar hamma yolg'on gapirsa, jamiyatda ishonch yo'qoladi.

Zamonaviy davrda falsafaning ahamiyati: Bugungi globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida falsafa yangi muammolarni tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Masalan, bioetika sohasida falsafa genetik modifikatsiya, sun'iy intellekt va tibbiyotdagi axloqiy muammolarni hal qilishda yordam beradi. Axborot falsafasi esa texnologiyalar rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan insonning yangi muammolarini tahlil qiladi. Shuningdek, falsafa yosh avlodning dunyoqarashini shakllantirish va ilmiy yondashuvni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Falsafa inson tafakkuri, ma'naviyati va jamiyat taraqqiyotida beqiyos ahamiyatga ega. U insonni mustaqil fikrlashga, hayotiy muammolarni chuqur tahlil qilishga va to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Buyuk faylasuflarning

ta'limotlari inson hayotining turli jabhalariga ta'sir ko'rsatib, jamiyat taraqqiyotiga yo'l ochgan. Zamonaviy jamiyatda falsafiy bilimlarning o'rni yanada ortib bormoqda, chunki u ilm-fan, texnologiya va ijtimoiy hayotning turli jabhalariga ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, har bir inson falsafiy bilimlarga ega bo'lishga intilishi va o'z hayotida qo'llab ko'rishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aristotel. "Metafizika". – Toshkent: Fan, 2005.
2. Platon. "Davlat" (Respublika). – Toshkent: Sharq, 2012.
3. Sokrat. "Falsafiy suhbatlar". – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
4. Konfutsiy. "Lun Yu – Hikmat so'zlari". – Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
5. Ibn Sino. "Donishnoma". – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2006.
6. Immanuel Kant. "Amaliy aql tanqidi". – Moskva: Nauka, 1996.
7. Frensis Bekon. "Yangi Organon". – Toshkent: Fan, 2013.
8. Karl Marks. "Kapital". – Moskva: Politizdat, 1983.
9. Yo'ldoshev Q. "Falsafa va tafakkur". – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
10. G'afurov I. "Falsafiy tafakkur tarixi". – Toshkent: Sharq, 2017.
11. Xoliqov S. "Zamonaviy falsafa muammolari". – Toshkent: Fan, 2020.